

Soạn bài Việt Bắc của Tố Hữu (tiếp theo) - Ngữ văn lớp 12

Câu 1. Nêu hoàn cảnh sáng tác của bài thơ. Phân tích sắc thái tâm trạng, lối đối đáp của nhân vật trữ tình trong đoạn trích.

Trả lời:

a. Hoàn cảnh sáng tác

Cuối năm 1954, cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp của nhân dân ta thắng lợi. Trung ương Đảng và chính phủ rời chiến khu Việt Bắc về thủ đô Hà Nội sau 9 năm kháng chiến gian khổ, trường kì. Tố Hữu đã viết bài thơ Việt Bắc để ghi lại tình cảm và mối quan hệ gắn bó khăng khít, nghĩa tình sâu nặng giữa nhân dân Việt Bắc với cái bộ và chiến sĩ cách mạng.

b. Sắc thái tâm trạng của bài thơ

Tâm trạng băng khuâng bồn chồn, bịn rịn lưu luyến của nhân vật trữ tình trong cuộc chia tay.

c. Lối đối đáp: Hai nhân vật đều xưng - gọi là "mình" và "ta"

Câu 2. Qua hồi tưởng của chủ thể trữ tình, vẻ đẹp của cảnh và người Việt Bắc hiện lên như thế nào?

Trả lời:

a. Hồi tưởng về thiên nhiên Việt Bắc.

Thiên nhiên Việt Bắc hiện lên mang vẻ đẹp vừa gần gũi, vừa nên thơ quê hương cách mạng.

- Vẻ đẹp đa dạng theo thời gian, không gian khác nhau: sương sớm nắng chiều trăng khuya... Đặc biệt là "bức tranh tứ bình" của Việt Bắc qua bốn mùa:

+ Mùa đông: *Rừng xanh hoa chuối đỏ tươi*

+ Mùa xuân: *Ngày xuân mơ nở trắng rừng*

+ Mùa hạ: *Ve kêu rừng phách đổ vàng*

+ Mùa thu: *Rừng thu trăng gọi hoà bình*

- Thiên nhiên trở nên đẹp hơn, hữu tình hơn khi có sự gắn bó với con người:

+ Cảnh làng bản ấm cúng:

Soạn bài Việt Bắc của Tố Hữu (tiếp theo) - Ngữ văn lớp 12

Nhớ từng bản khói cùng sương

Sớm khuya bếp lửa người thương đi về

+ Cảnh sinh hoạt kháng chiến ở chiến khu:

Nhớ sao lớp học i tờ ...

Gian nan đời vẫn ca vang núi đèo

+ Cảnh thơ mộng, ân tình:

Nhớ gì như nhớ người yêu

Trăng lên đầu núi, nắng chiều lưng nương

+ Cảnh sinh hoạt đặc trưng của Việt Bắc:

Nhớ sao tiếng mõ rừng chiều

Chày đêm nện cối đều đều suối xa

Những câu thơ được sắp xếp xen kẽ, cứ một câu tả cảnh lại có một câu tả người, thể hiện sự gắn bó giữa cảnh và người.

b. Hồi tưởng về con người Việt Bắc

- Trong hồi tưởng, nhà thơ nhớ đến những con người Việt Bắc, trên cái phong chung của núi rừng. Tác giả nhớ người đi rừng: “Đèo cao nắng ánh dao cài thắt lưng”, “Nhớ người đan nón chuốt từng sợi giang”, “Nhớ cô em gái hái măng một mình”, và nhớ “tiếng hát ân tình thủy chung” của người Việt Bắc.

- Nhớ đến cuộc sống thanh bình êm ả:

Nhớ sao tiếng mõ rừng chiều

Chày đêm nện cối đều đều suối xa

- Cuộc sống vất vả, khó khăn trong kháng chiến nhưng chan chứa tình yêu thương:

Thương nhau chia củ sắn lùi

Bát cơm sẻ nửa chăn sui đắp cùng.

Soạn bài Việt Bắc của Tố Hữu (tiếp theo) - Ngữ văn lớp 12

Đó là cảnh sinh hoạt bình dị của người dân Việt Bắc. Nét đẹp nhất chính là nghĩa tình và sự đùm bọc, che chở cho cách mạng, hi sinh tất cả vì kháng chiến, dù cuộc sống còn rất khó khăn.

Câu 3. Khung cảnh hùng tráng của Việt Bắc trong chiến đấu; vai trò của Việt Bắc trong cách mạng và kháng chiến đã được Tố Hữu khắc họa ra sao?

Trả lời:

Trong hồi tưởng, tác giả nhớ về những kỉ niệm kháng chiến, những khung cảnh rộng lớn, những hoạt động tập nập, sôi nổi của dân công và chiến sĩ:

- Cả dân tộc chất chứa căm thù thực dân đế quốc: *Miếng cơm chấm muối, mối thù nặng vai.*

- Thiếu thôn gian khổ nhưng vẫn đầy lạc quan: *Gian nan đời vẫn ca vang núi đèo*

- Đó là vẻ đẹp của “thế trận” rừng núi đã cùng ta đánh giặc:

Nhớ khi giặc đến giặc lùng

Rừng cây núi đá ta cùng đánh Tây

Núi giăng thành lũy sắt dày

Rừng che bộ đội, rừng vây quân thù

- Đó là khung cảnh hùng tráng của bức tranh “Việt Bắc xuất quân”, đầy hào khí, chỉ mới ra quân mà như đã cầm chắc chiến thắng trong tay:

Những đường Việt Bắc của ta

Đêm đêm rầm rập như là đất rung

Quân đi điệp điệp trùng trùng

Ánh sao đầu súng bạn cùng mũ nan

Dân công đổ đống từng đoàn

Bước chân nát đá muôn tàn lửa bay...

Khung cảnh hùng tráng của Việt Bắc trong chiến đấu đã được nhà thơ Tố Hữu khắc họa thật đẹp và đầy ấn tượng.

Soạn bài Việt Bắc của Tố Hữu (tiếp theo) - Ngữ văn lớp 12

Vai trò của Việt Bắc: là chiếc nôi của cách mạng và kháng chiến, nơi nuôi dưỡng, đùm bọc, che chở cho cán bộ chiến sĩ từ những ngày đầu của cách mạng và sau này là kháng chiến chống Pháp.

Câu 4. Nhận xét về hình thức nghệ thuật đậm đà tính dân tộc của bài thơ và đoạn thơ.

Trả lời:

Tính dân tộc của bài thơ và đoạn thơ thể hiện ở các khía cạnh:

- Thể thơ lục bát - một thể thơ truyền thống của dân tộc được sử dụng nhuần nhị, uyển chuyển và sáng tạo.
- Sử dụng kết cấu đối đáp thường gặp trong dân ca: tiêu biểu là cặp đại từ xưng hô ta - mình được dùng rất sáng tạo trong bài thơ.
- Các hình ảnh quen thuộc, đại chúng theo lối phô diễn dân tộc: *Nguồn bao nhiêu nước, nghĩa tình bấy nhiêu, mình về mình có nhớ ta.*
- Biện pháp so sánh, ẩn dụ quen thuộc trong ca dao.
- Nhịp điệu, nhạc điệu dân tộc khi nhẹ nhàng, thơ mộng; khi trầm thắm ân tình, khi mạnh mẽ, hùng tráng.

LUYỆN TẬP

Câu 1. Nêu rõ nét tài hoa của Tố Hữu trong việc sử dụng đại từ xưng hô "mình" - "ta" trong bài thơ.

Trả lời:

Nét tài hoa của Tố Hữu trong việc sử dụng cặp đại từ "mình" và "ta".

- Mình và ta là cách xưng hô quen thuộc trong ca dao được Tố Hữu đưa vào trong thơ một cách tự nhiên.

- Tác giả cũng đã vận dụng một cách tài tình cảm xúc dân dã, ngọt ngào, trầm thắm của ca dao dân ca trong cặp từ mình - ta.

+ Có trường hợp: mình chỉ những người cán bộ, ta chỉ người Việt Bắc (Mình về mình có nhớ ta/ Mười lăm năm ấy thiết tha mặn nồng).

+ Có trường hợp: mình chỉ người Việt Bắc, ta chỉ người cán bộ (Ta về, mình có nhớ ta/ Ta về, ta nhớ những hoa cùng người).

Soạn bài Việt Bắc của Tố Hữu (tiếp theo) - Ngữ văn lớp 12

+ Có trường hợp: mình chỉ cả người cán bộ và người Việt Bắc (như chữ mình thứ ba trong câu: Mình đi mình lại nhớ mình).

Ý nghĩa của cách sử dụng cặp đại từ mình – ta:

- Mang lại cho bài thơ phong vị ca dao, tính dân tộc đậm đà và một giọng điệu tâm tình ngọt ngào, sâu lắng.

- Góp phần làm cho tình cảm giữa người ra đi và người ở lại, giữa cán bộ với nhân dân Việt Bắc thêm thân mật, gần gũi, tự nhiên, gắn bó khăng khít tuy hai mà một.

Câu 2. Chọn trong bài thơ hai đoạn tiêu biểu. Bình giảng một trong hai đoạn.

Trả lời: Gợi ý bình giảng đoạn thơ tiêu biểu nói về cảnh hùng tráng của Việt Bắc trong chiến đấu: từ câu “Những đường Việt Bắc của ta” đến câu “Vui lên Việt Bắc, đèo De, núi Hồng”.

Học sinh cần trình bày được những nội dung sau:

a. Giới thiệu vị trí của đoạn miêu tả khung cảnh hùng tráng của Việt Bắc:

- Bài thơ Việt Bắc là những hồi tưởng của người kháng chiến về một thời cách mạng và kháng chiến gian khổ mà anh hùng, nói lên nghĩa tình gắn bó thắm thiết với Việt Bắc, là khúc tình ca và cũng là bản anh hùng ca về cách mạng, về cuộc kháng chiến và những con người kháng chiến.

- Sau khi hồi tưởng về thiên nhiên và con người Việt Bắc, bài thơ dẫn người đọc vào khung cảnh Việt Bắc chiến đấu với không gian núi rừng rộng lớn, với những hoạt động tấp nập, hào hùng. Một Việt Bắc hùng tráng trong chiến đấu.

b. Khung cảnh hùng tráng của Việt Bắc trong chiến đấu:

- Đoạn thơ khắc họa bức tranh toàn cảnh quân dân ta ra trận chiến đấu với khí thế hào hùng, sôi sục, khẩn trương, không gian rộng lớn, thời gian đằng đẵng - trường kì, các từ láy giúp người đọc hình dung ra nhịp độ khẩn trương, gấp gáp và một sức mạnh tổng hợp làm rung chuyển cả mặt đất.

- Hình ảnh bộ đội hành quân ra trận vừa hào hùng, vừa lãng mạn: đoàn quân đi như những đợt sóng dâng trào mạnh mẽ. Ánh sao đầu súng vừa là một hình ảnh hiện thực vừa là hình ảnh ẩn dụ: ánh sao của lí tưởng soi đường chỉ lối cho những người chiến sĩ đánh đuổi kẻ thù bảo vệ độc lập, tự do cho Tổ quốc.

- Núi rừng Việt Bắc trong đêm khuya, cùng hành quân với những đoàn dân công phục vụ chiến đấu, hình ảnh đuốc sáng soi đường trong đêm, những bước chân hành quân...

Soạn bài Việt Bắc của Tố Hữu (tiếp theo) - Ngữ văn lớp 12

Hình ảnh cả Việt Bắc ra trận mang âm hưởng anh hùng ca, mang dáng vẻ của một sử thi hiện đại, những hình ảnh cường điệu: bước chân nát đá, muôn tàn lửa bay... khẳng định ý chí phi thường, sức mạnh to lớn của toàn dân trong kháng chiến.

Hai câu thơ cuối khẳng định niềm lạc quan tin tưởng vững chắc vào ngày chiến thắng của dân tộc ta. (HS phân tích hình ảnh đối lập trong hai câu thơ: thăm thẳm sương dày - "ánh sáng ngày mai lên")

c. Đoạn thơ vừa mang đậm chất sử thi hào hùng vừa giàu tính lãng mạn tượng trưng đã diễn tả thành công khí thế kháng chiến ở Việt Bắc, qua đó, nhà thơ muốn khắc họa sâu sắc hình ảnh dân tộc Việt Nam anh hùng trong cuộc kháng chiến toàn dân, toàn diện, trường kì, đầy gian khổ hi sinh nhưng nhất định sẽ thắng lợi.